

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Lokalhistorie i Avedøre/Hvidovre

42. årgang - Nr. 4 - 2024

Indhold

Formanden har ordet.....	3
Farvel og tak til Kulturrådet.....	4
Karin Burmølle fortæller om sit liv.....	6
Om Skelgården og lidt om naboerne	10
Nyt fra Forstads Museet	19
Toftegårdens Planteskole - Langåvej 70	20
Fra barndomsliv til pensionist i Hvidovre	27
Stenhuggeren på Femagervej	30
Forstads Museet ruller historien ud	35
Arrangementer	38
Bagsiden.....	40

Forstads Museet:

Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre - Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstads museet@forstads museet.dk
forstads museet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab:

Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1,
2650 Hvidovre
hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Kontingent:

150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:

E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (Tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk: LaserTryk

Trykt i 850 eksemplarer

ISSN: 1602-7051

ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:

Jul på Hvidovre Torv - årstal ukendt

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Torben Kok Rasmussen	2070 5435	rasmussen.tk@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant:	Annelise Wildenradt	2650 7418	awildenradt@hotmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Arrangementer:

Tilmelding online på
hls.nemtilmeld.dk/

Kontakt evt.
Karen Johansen eller
Anders Aalund

Scan og tilmeld

Vi har en sponsoraftale
hos **NemTilmeld** og får
dermed - uden betaling -
adgang til NemTilmelds
tilmeldingssystem
til alle vore arrangementer.
- Læs evt. mere her:
nemtilmeld.dk/

Blad 2025 nr. 1

Deadline: Uge 2
Omdeles fra: Uge 6

Formanden har ordet

Anders Aalund

Kære læser

Her på den sidste dag i oktober 2024 er Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs medlemstal nået op på 794. Et medlemstal, der er resultatet af den kolossale indsats, der bliver udført stort set hver dag et eller andet sted i HLS' s maskinrum. Der er grund til at sige tillykke til hinanden.

Det er derfor ærgerligt, at ikke alle vore omgivelser sætter pris på, at Hvidovre kan mønstre et så stort selskab af

Hvidovre borgere, der værdsætter at blive orienteret om Hvidovres lokalhistorie og i mange tilfælde også lokal kultur.

Stenen i skoen er i dette tilfælde, at forvaltningen har meddelt HLS, at man ikke fremover vil acceptere, at vi mod en beskedent entre også tager mod besøg af gæster, der ikke er medlemmer af

HLS, uden at det får den konsekvens, at selskabet skal betale leje af lokaler og løn til personale. Dette gælder vore arrangementer i Kometen.

Der står i kommunens retningslinjer for lån af lokaler, at der gerne må tages entre, hvis ellers arrangementet overholder foreningens formålparagraf. En betingelse vi i selskabets bestyrelse er enige i, at vi altid overholder.

Vi har da også fået medhold i vores betragtninger af forvaltningen, men har samtidigt fået at vide, at tolkningen af regulativet fremover vil være, at der ikke kan tages entre, uden at dette medfører ovennævnte udgifter.

Vi har heldigvis fra de politiske repræsentanter i bestyrelsen fået stor opbakning til at få reglementet gennemgået, så der ikke er samme mulighed for forskellige tolkninger. Et arbejde, der stadig er i gang. Vi må se, hvor det ender.

Arrangementerne er en af de større kilder til nye medlemskaber, hvorfor det er ærgerligt, at der skal bruges tid på denne diskussion.

Sammen med 2024-4 kommer også kalenderen, hvor man i løbet af 2025 vil kunne se og læse om ”Hvidovre ved vandet”. Kalenderen er blevet til på Forstads museet, hvilket HLS er meget taknemmelige for.

Filmpræmiere har der også været tid til siden sidst. En meget flot og spændende film om idrætslivet i Hvidovre blev vist for første gang i Strungesalen den 17. september. Der var virkelig stor tilfredshed med den.

Muligheden for en tredje film, denne gang om musik i Hvidovre blev luftet. Vi må se hvor vinden bærer hen.

På trods af den lidt grumme indledning, synes jeg godt, vi kan holde fanen højt og være meget tilfredse med aktiviteterne i 2024.

Vores medlemstal vidner om, at er brug for et lokalhistorisk selskab i Hvidovre.

Jeg håber, du må få en god jul og et godt nytår

Med venlig hilsen
Anders Aalund

Farvel og tak til Kulturrådet

Korrektur: Jens Frederik Jørgensen

Var overskriften på det foredrag, som Kurt Karlsen og Jens Frederik Jørgensen holdt i Medborgersalen den 4. september. Det var et historisk tilbageblik på Kulturrådets virke fra 1967 frem til, at Kulturrådet blev nedlagt som en del af budgettet for 2024. Musikrådet led samme skæbne.

Kulturrådet har afholdt over 1.000 arrangementer, og det har været en lang række frivillige ildsjæle, som har stået for at arrangere og afvikle de mange spændende arrangementer. Kulturrådets virke har været en del af Hvidovres lokalhistorie og værdsat af borgerne.

Foredraget gav et historisk tilbageblik. I 1967 fik Hvidovre som den 4. kommune i landet et kulturråd, som skulle være rådgivende for kommunen og selvstændigt iværksætte aktiviteter. Begrebet kultur var bredt defineret. Det var ikke kun finkultur, men aktiviteter for byens borgere, der kunne skabe liv i byen og præge byens liv.

I 1965 havde Hvidovre 44.000 indbyggere og var en "soveby". Byen var efter fleres mening præget af "forstædernes ulidelige kedsomhed". Det var Kulturrådets mål og opgave at ændre på det.

Fra Medborgersalens kunstnerfoyer. Ole Høfft var i mange år bl.a. sekretær for Kulturrådet. November 2014. Fotograf: Jens Frederik Jørgensen.

De to foredragsholdere gav en lang række eksempler på Kulturrådets virksomhed, der viste, hvor bredt favnende Kulturrådets virksomhed havde været. Kulturrådet var fødselshjælper til en lang række kulturelle foreninger – teater, film, musik, lokalhistorie, nærradio og kunst - skaffede opera og udenlandske

gæstespil til byen, afholdt kulturuger, byfester samt debataftener.

Men Kulturrådet tog også emner op, som senere blev vigtige i samfundslivet – trafikforhold, kvinde-liv, genbrug, integration, sorg - for blot at nævne nogle af de områder, hvor Kulturrådet var forudseende.

Kulturrådet fik hvert år en bevilling af kommunen, så det kunne skabe brugerstyrede aktiviteter, der var med at skabe lokal identitet.

Kommunalbestyrelsens beslutning om at nedlægge Kulturrådet og Musikrådet kom overraskende, forhastet og uden dialog. De to råd rådede over et stort overskud, som tilfaldt kommunens kasse i stedet for, at rådene fik en chance for at overveje, hvorledes de kunne være med til fortsat at præge byens liv fremover.

Det blev fra kommunen tilkendegivet, at rådernes medlemmer kunne få en opgave i forbindelse med driften af det nye Spillested i Kulturhus Risbjerggaard, senere navngivet "RIGA". Men kultur har været et bredere begreb end musik og spillested, fremhævede de to foredragsholdere. Hvordan får frivillige ildsjæle fremover mulighed for at skabe et bredt og levende kulturliv i Hvidovre?

Udvikling skal der være, men udviklingen skal være solidt plantet i kommunens historie og afspejle kommunens identitet. Det var foredragsholderens ønske tillige med et ønske om, at de unge tilflyttere vil sætte deres fingeraftryk på kommunens kulturliv, således som tidligere generationer har gjort.

At kommunens udvikling ikke bliver præget af historieløse beslutninger, må være en opgave for en lokahistorisk forening. Denne opfordring blev givet videre til HLS.

Tilhørerne fik mulighed for at se kunstnerfoyeren, der ligger i tilknytning til Medborgersalen. Væggene her er beklædt med plakater fra de mange arrangementer. Et lokahistorisk klenodie.

Aftenen sluttede med, at mange tilhørere fortalte om deres forhåbninger til det frivillige kulturlivs fremtid.

Logo for Hvidovre Kulturråd.

Karin Burmølle fortæller om sit liv

Af Karin Burmølle

Min svigerdatter Helene havde fødselsdag en tirsdag, og hun havde ønsket sig bogen, ”Et kvindeliv”¹ Den købte jeg på Arbejdermuseet. Jeg gik så hjem og skrev min egen historie. ”Et Pigeliv”. Om søndagen kunne jeg give hende 3 sider om højdepunkter i mit liv. Den yngre del af familien skal også kende det liv, de ældre i familien har levet.

I et interview med Jens Frederik Jørgensen fik den fortælling et mere lokalhistorisk islæt.

Karin Burmølle fotograferet på Rytterskolen af Jens Frederik Jørgensen den 10.9.2024.

Sådan en udtræks seng – JUNO- seng stod i rigtig mange hjem i min barndom.

Barndom

Jeg blev født i 1953 ved en hjemmefødsel. Min mor, Rita var alene om fødslen, da den kom lidt uventet. Storebror, Keld sov, og min far, Karl var ude til kortaften. Det var sejt af min mor alene at klare fødslen.

Vi boede i en 2½ værelses lejlighed i Bredalsparken, Hvidovrevej 334. Denne blok var nybygget. Min mor gik hjemme, og min far havde sit eget rengøringssfirma. Jeg tror, at de efter datidens forhold var rimeligt velbeslæede.

Vi fik tidligt telefon, bil og fjernsyn. Ofte kom de andre fra opgangen og så fjernsyn og fik kaffe. Jeg husker især børneudsendelserne med Jens Louis Petersen. Han havde en hånddukke, som hed Didde. Det var så fremmed, at den kunne tale. Man så slet ikke, at det var ham, der sad og gjorde det. Man var så optaget af den dukke!

Min mor kunne købe næsten alt det, hun skulle bruge, i kvarteret. Op til jul holdt min far fri, og vi drog på juleudstilling inde i København. Først stod vi sammen med en masse andre og så Daells Varehus store udstillingsvindue i Nørregade. Figurerne bevægede sig. Det var nyt dengang. Så videre til Illum eller Magasin for at spise frokost. Turen sluttede med Disney-Show i Metropol-biografen på Strøget. Min mor var lidt til den snobbende side, så der blev aldrig købt julegaver i Daells Varehus, men som oftest i Magasin.

Jeg husker, at jeg som barn havde en ”Juno-seng”. Det var en seng, der kunne trækkes ud efterhånden som man blev større. Jeg tror mange familier havde den type seng.

Jeg havde også Rosebud-dukke. Det var de første dukker med hår, der kunne friseres, vaskes og krølles. De kunne fås både lyshåret og mørkhåret. Og så kunne man få alt muligt tøj til dem. Jeg fik også en ”negerdukke”, da min mor syntes, at jeg skulle have en brun dukke. Disse dukker var det helt store hit hos mine veninder. Vi gik rundt og besøgte hinandens dukker.

Sådan en Rosenbud-dukke havde jeg. Den var meget populær i min barndom

Skolegang og fritidsliv

Da jeg var 7 år, flyttede vi til en femværelses lejlighed i Berners Vænge nr.38. Jeg skulle begynde i skole, men da jeg

måske var for ung til det, så skulle jeg til en skolemodenhedsprøve. Det var forskellige geometriske figurer, der skulle parres - to og to. Og så skulle de farvelægges. Min mor, som var med, var meget nervøs. Ikke så nervøs for, om jeg skulle dumpe. Men hun var nervøs for, om hun ville blive stemplet som en, der havde et dumt barn.

Jeg fik fru Lethan, som klasselærer i alle 9 år på Risbjergskolen. Hun ville have, at vi opførte os ordentligt. Jeg havde hende til dansk i alle årene og fik hende også til tysk. Vi lærte grammatik og remser. Hun kunne have vækket os klokken 4 om morgenen, så kunne vi remserne, vi turde ikke andet end at kunne dem. Klassen kom i 8. klasse på lejrskole i Østrig med fru Lethan og lærer Hvas til Sell am See. Fru Lethan var vild med Østrig.

Jeg gik i nogle få år til spejder på Eriksminde. Det var lidt af et problem, fordi vi boede i Berner Vænge. Det var fint nok at gå derned, men når vi skulle hjem, så var det blevet mørkt, og jeg var bange i mørket. Så trådte min far lige i karakter, kiggede på mig og sagde, ”Vil du være spejder, så går du”.

Karen M. Lethan. Udklip fra foto af lærerpersonalet, Risbjergskolen, 1. august 1954. Kilde: Arkiv.dk.

Jeg kom senere i ungdomsskolen, hvor jeg gik til syning. Det skabte en livslang interesse. Jeg har slidt en symaskine op, og syet næsten alt mit eget tøj og tøj til mange børn.

Ungdomstid

Som 15-årig kom jeg i gymnasiet på Rødovre Statskole og gik på en nyoprettet fransksproglig linje. Der var indgået en kulturaftale mellem Danmark og Frankrig, om at der skulle være ti gymnasier, der fremmede det franske sprog og kultur som et forsøg i anledning af ronfølger, prinsesse Margrethes bryllup med den franske diplomat, Henri.

Jeg var nok lidt umoden, da jeg begyndte i gymnasiet. Jeg blev opmærksom på ulighed mellem mig, der var vokset op i et beskyttet miljø - i et ”konservativt” hjem og kammerater, der var børn af enlige mødre, eller af forældre med få penge.

Mange af mine venner var politisk tændte, så jeg begyndte at deltage i demonstrationer mod Vietnam-krigen og USA. Det var ikke noget, jeg fortalte derhjemme.

I sommerferien fik jeg feriejob som postbud, så behøvede jeg ikke tage med mine forældre i sommerhus i Rørvig. Min far tilbød at give mig de penge, jeg kunne tjene som postbud. Jeg sagde nej tak, jeg ønskede mig den frihed at være alene hjemme i lejligheden, hvor der kom venner på besøg.

Voksen

Efter studentereksamen fik jeg feriejob i et fritidshjem i Glostrup. Der blev min sociale bevidsthed for alvor vækket, og jeg blev klar over, hvad jeg ville. Jeg ville være pædagog og var det i 42 år.²

Med undtagelse af 1½ år har jeg altid boet i Hvidovre. Jeg boede i den korte periode i et kollektiv i Albertslund, hvor jeg mødte min mand, Peter Rytter.

Da jeg blev gravid, søgte vi tilbage til Hvidovre, tilbage til en lejlighed i Bredalsparken, Claus Petersens alle nr. 39. Da vi havde fået vores 2. søn, dukkede der en dag en mand op. Han ville gerne bytte sin bolig til en mindre, og vi flyttede ind i Grenhusene (nr. 189), hvor vi stadig bor. Jeg skal aldrig bo andre

steder. Det er hyggeligt at bo her. Jeg synes, at beboerne er meget hjælpsomme over for hinanden. Der flytter nu mange børnefamilier ind. Det er et fedt sted at have børn og at være barn.

Madklub og strikkeklub i Grenhusene

Det er hyggeligt at spise sammen, det skaber sammenhold og et godt boligmiljø. Derfor tog Peter og jeg i 2015 initiativ til fællesspisning i vores fælleshus én gang månedligt. Vi købte ind, dækkede bord, lavede maden. Der kom omkring 30 beboere og deltog i spisningen for en pris af 35 kr. Var der mad i overskud, fik enlige over 80 år madresterne med hjem. Ingen mad skulle gå til spilde.

Da Coronaen kom, måtte vi desværre stoppe fællesspisningen.

Også en strikkeklub i Grenhusene er det blevet til.

²Jeg har været pædagog flere steder i Hvidovre: Børnehaven i Børnehuset Ærtebjerg, Gungehuskolens fritidshjem, Vuggestuen Mælkebøtten, Børnehaven i Bredalsparken, Børnehaven Willer og Hvidovre Hospitals børnehave, Kettegård Alle 69.

Apropos 50-år for at Avedøre blev lagt sammen med Hvidovre

Peters far var borgmester Martin Nielsen³ i Glostrup. Han ønskede ikke, at Avedøre skulle skilles fra Glostrup. Det var hjerteblod for ham. Der blev lavet en protestbevægelse, som Martin Nielsen stod i spidsen for. Han var rundt og ringede på samtlige døre i Avedøre og bad folk skrive under på en skrivelse om, at Avedøre skulle blive i Glostrup. Sådan blev det ikke. 1.4.1974 blev Avedøre og Hvidovre lagt sammen.

Da Martin Nielsen mange år senere stod og klippede Mikkels, barnebarnets, hæk ved huset, der ligger i Avedøre. Så kom naboen, og hun siger til ham. ”Nå, er I de nye?” ”Nej, sagde Martin. Det er mit barnebarns hus”. Så begyndte hun at snakke og siger, at Avedøre engang havde hørt til Glostrup Kommune.

”Nå, sagde Martin. Har det det?” ”Ja, det har det”, siger hun til ham. ”Og det var meget bedre for os at være i Glostrup, end det er at være i Hvidovre”. ”Nå, sagde han. Hvordan kan det være?” ”Jo, fordi de klippede hækken,

og de fejede sne om vinteren, og jeg ved ikke alt det, de gjorde”.

”Nå, gjorde de det?” Martin Nielsen stod og sagde ikke mere. Naboen opdagede ikke, hvem hun talte med. Mikkell, der hørte på, måtte vendte sig om. Han kunne ikke lade være med at grine af optrinnet.

Afslutning

Det har været spændende at skrive om mit liv. Det skulle mange flere gøre til glæde for deres børn og børnebørn.

Hvidovre Fysioterapi og Rygskole

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

³ Martin Nielsen var borgmester i Glostrup fra 1.4.1970 til 1.3.1983.

Om Skelgården og lidt om naboerne

Af Inger Larsen

En dag jeg kørte med toget forbi Grækerbyen, fik jeg øje på en stor hvid toetages bygning, der hævede sig op imellem villaerne. Huset udstråler, at det er bygget af mennesker, som gerne vil vise omverdenen, at ”Her går det godt” og ”Vi mangler ikke penge”. Bygningen var oprindeligt stuehus til Skelgården. Før jernbanen gik der en lang allé fra Gamme Køge Landevej til gården.

Huset tilhører i dag en andelsboligforening med fire lejligheder og tre boliger i en tidligere staldbygning for enden af Orfeus Alle.

Skelgården i Avedøre er beskrevet, men ikke Skelgården på Hvidovre Mark. Da jeg spurgte Bitten på Forstadsmuseet om oplysninger, fandt hun to arkivkasser frem til mig. Hun kendte den ikke, men jeg var velkommen til selv at finde historien og få hjælp tillige.

I kasserne er gemt afskrivninger af markbøger, modelbøger, matriculen, krigsjordebøger og skøder for gårde i Hvidovre tilbage til år 1664. Her kan man læse om gårdenes salg, størrelse, bestand og vurderet hartkorn. Det er Fuldmægtig Ernst Andersen (1903-1976), der var ansat i Hvidovre Kom-

Foto 1937 Forstadsmuseets arkiv

mune, som gennem 50 år har læst og afskrevet disse og andre historiske kilder til Hvidovres historie. De arkiver ligger nu på Forstadsmuseet.

Lad os se på noget af Hvidovres forhistorie og baggrunden for gården her i det sydlige Hvidovre.

I år 1660 kom Frederik den 3. (Konge 1648-1670) til magten som nevældig konge. Iget var i stor armød og i den grad gældsplaget efter krigsførelse mod Sverige og tab af godser i Sverige. Kongen solgte ca. halvdelen af Kronens godser til godsejere og rigmænd fra borgerstanden, især i Jylland. Han kunne herved indløse størstedelen af det pantsatte kongelige gods omkring København, og derfor blev Fæstebønderne

i Hvidovre og resten af amtet ved med at høre under Kronen.

(Historiske glimt fra Københavns vestlige opland, Mogens Lebech, 1977 s. 69ff)

Udover at komme af med gælden ønskede kongen at forøge skatteindtægterne blandt andet til oprettelse af en national hær. Det var større skatteindtægter fra primært landbruget.

For at få et bedre overblik over rigets landbrugsproduktion, blev der i 1661-63 indsamlet en fuldstændig fortegnelse over samtlige ejendomme i riget baseret på indsendte jordebøger. En jordebog har siden Valdemar Sejrs tid været fortegnelse over de ejendomme, der hører til et gods eller en ejer. I jordebogen er navn på fæstebonden, hvad han dyrkede og betalte i skat og hoveri, (tvangsarbejde for ejeren).

Alle oplysninger blev samlet i en matrikel. Den var en liste over samtlige landbrug i et herred med angivelse af hvert enkelt landbrugs skatteevne målt i tønder hartkorn.

Hartkorn er en skat, som for jordbrugernes vedkommende er beregnet ud fra jordens areal og bonitet, (evne til at give udbytte). Matriklen i 1664 gav større skatteindtægter, men løste ikke proble-

met med en mere retfærdig skat for de enkelte landsdele.

(Matriklen og matrikelkortene som hjælpeklider ved lokalhistoriske undersøgelser H. O. Nordlund 1978 s. 5)

Christian den 5. (konge 1670-1699) havde i 1670 oprettet et rytterkorps på 1000 mand. Det bestod af bønder eller deres karle, men i første omgang kun fra Kronborg og Frederiksborgs amter. I 1700 tallet under Frederik den 4. blev ordningen udvidet, så der var 12 rytterdistrikter på landsplan. I Københavns amt blev ryttersoldaterne primært indkvarteret ved distriktets herregårde.

(Historiske glimt fra Københavns vestlige opland, Mogens Lebech, 1977 s. 69ff).

(Frederik den Fjerdtes rytterskoler, Allan Tønnesen 2023)

Inspireret af andre lande i Europa igangsatte Christian den 5. også praktiske forberedelser til omlægninger af det ældgamle bondesamfund.

I Danmark fra 1681-1688 blev hver eneste gårds arealer registreret og opmålt og vurderet. Det blev en meget stor og bekostelig opgave, der indebar kommissioner, mange registranter, kontrollanter, beregnere, skrivere og ikke mindst opmålerne.

Da bønderne dyrkede jorden i fællesskab, og den enkelte bondes smalle agre

var fordelt i flere fælles dyrkede vange, var opmålingen, vurderingen og beregningen af evnen til skattebetaling kompliceret og langvarig. Disse oplysninger blev nedskrevet i de markbøger, modelbøger, matriculen, jordebøger, krigsjordebøger, som E. Andersen har afskrevet. I nutiden er de gode kilder for historisk interesserede og slægtsforskere.

(Matriklen og matrikelkortene som hjælpeklider ved lokalhistoriske undersøgelser H. O. Nordlund 1978 s. 7ff)

På den tid var der i Danmark i 5.087 landsbyer (+ 500 i Sønderjylland) med gennemsnitlig 10 gårde i hver.

https://trap.lex.dk/Landsbyerne_i_Danmark

I Hvidovre Landsby lå der omkring hver gård lå et mindre jordstykke til køkkenhave og frugttræer. Landsbyens dyrknings fællesskab fulgte et traditionelt sædskifte år for år, og bønderne planlagde sammen, hvad og hvornår der skulle sås og høstes.

I selve byen var fællesarealer og ud mod vandet ved Langhøjen fælles græsningsarealer og vandingssted. Ved vandet kunne bønderne f.eks. høste strå til tag og samle tang.

'Langhøj', artikel af Poul Sverrild, 1997, <https://forstadsmuseet.dk/historien-om/langhoej/>

Fra Ernst Andersens optegnelser om den senere Skelgård og Stenshavegård:

Optegnelserne er få og kun for Skelgård og Stenshavegård, så det er ikke muligt at lave sammenligninger mellem Hvidovres gårde.

Han har på et gammelt kort over Hvidovre, indtegnet den matrikel, hvor den gård lå, som Skelgården og Stenshavegård stammer fra. Den lå i Hvidovregade ved Bytoften ud til Hvidovrevej, bag Kop og Kande.

1664 Matriculen, hartkorn: 9 tønder+
1682 Markbogen: Gården har flere agre i næsten alle vange. Han har foruden korn høstet 9 læs god eng hø i engområderne og desuden lidt mosefoder (dårligt hø).

1688 i matriculen hedder fæstebonden Gregers Nielsen. Jorden er på i alt 55 tønder land.

1712 Frederik den 4. (konge 1699-1730) I krigsjordebogen, under den Store Nordiske Krig, står at fæstebonden Erik Andersen boede på gården. Hans gård var i god stand og relativt stor med 54 fag. Han havde 10 bæster (heste), 4 køer, 3 ungdyr og 8 får. Jorden var 35 tønder land. Han dyrker mest havre og byg, desuden rug og vikker.

1766 lod Christian den 7. (Struense) bønderne i Københavns Amt overtage deres ejendom på arvefæste vilkår. De blev i realiteten selvejere, de skulle fortsat betale skatter og en afgift, når de solgte gården. De kunne også blive sat til hoveriarbejde for eksempel med at udbedre Roskildevej og pligtkørsel for eksempel fødevarer til hoffet.

I jordebogen fra år 1800 står, at Stenshavegård foruden Landegilde (skat af udbytte) skulle betale hoveripenge 3 rigsdaler 78 $\frac{3}{4}$ skilling, formentlig fordi bonden ikke ydede hoveriarbejde.

Fæstebønderne, som boede i de kongelige godser, der blev solgt til godsejerne, forblev i de fleste tilfælde fæstebønder med pligt til hoveri langt op i 1800-tallet.

Den 6. maj 1766 fik Jørgen Rasmussen ved kongeligt skøde ejerskab over den ene del af dobbeltgården.

Den 16. juli fik Peder Jørgensen i den anden halvdel af gården sit skøde. I 1671 solgte han sin halvgård til Søren Olsen for 66 rigsdaler plus årlig underholdning og begravelse. Afgift til kongen ved salg var 5 rigsdaler og 33 skilling.

1779 Udskiftningen

Fra 1760 var der løbende lovgivet om, at bønderne skulle have samlet al jord omkring deres egne gårde, så de selv kunne bestemme, hvad de ville dyrke, og hvornår de ønskede at så og høste. Udskiftningen var en del af de store landbrugsreformer i 1700-tallet, hvor målet var, at gøre landbruget mere produktivt. I Hvidovre var allerede nogle år tidligere udflyttet to gårde fra landsbyen.

Den 26. oktober 1779 fik bønderne i Hvidovre endelig vished for, hvor de skulle bo efter udskiftningen. Forhandlingerne blev ført over to dage, den 12. og 26. oktober. Hvordan det gik for sig kan man læse i:

”Kjøbenhavns Amts Landvæsens protokoller for saa vidt Hvidovres Byes Jordudskiftning angår”.

Denne protokol har Ernst Andersen afskrevet. Citater herfra markeres ved citationstegn.

”Anno 1779 den 12. oktober mødte efter hans Excellences Hr. Geheimraad og Amtmand Scheel Plessens Ordre hos bemeldte Hans Excellence Fuldmægtig Galschiodt og underskrevne Landvæsens Commisairer Birkedommer Sundbye og Forvalter Iversen i Hvidovres Bye, for at hæve Fællesskabet

mellem Bønderne sammesteds. Ved forretningen var til stede Hr. Forvalter Krumsberg som forsvar for Kirkebonden Peder Mortensen, ligeså var tilstede Landmaaler Hr. Lieutenant Stauben saa og Hr. Regimentsskriver Nørager med samtlige Bønderne”.

Først blev det besluttet, at kirkegården skulle tildeles mere plads til flere lig. Kirkebonden, skoleholderen og degnen fik tildelt jorde.

Så gjaldt det udskiftningen af bønderne og det første problem opstod. Ingen bonde ønskede nemlig at bo på de to jordlodder, som lå mellem skellet til Avedøre og Fægangen (nuværende Hvidovrevej) og mod syd til Køgevejen. Disse to jordlodder lå i det område, der blev kaldt Steensager.

Derfor blev der foretaget lodtrækning blandt ”de halve Gaardsmænd, hvis Gaarde ligger saaledes at de nødvendig maa udflytte”.

Jørgen Rasmussen fra dobbeltgården nr. 17 fik jordlodden mod Avedøre (herefter Skelgården). Niels Jensen fik jordlodden op til Fægangen.

Ved mødet den 26. oktober, hvor repræsentanter fra det offentlige igen mødte op, blev aftalerne stadfæstet.

Niels Jensen og Søren Olsen havde forinden lavet en aftale. Fordi Niels Jensen havde en meget god gård i Hvidovregade, og Søren Olsens del af dobbeltgår-

den nr. 17 var meget forfalden, blev de enige om, at det var Søren Olsen, som skulle udflytte. Til gengæld skulle Niels Jensen flytte ti læs med sten, tømmer og deslige fra Hvidovregade, samt ti læs tømmer fra Stadens Tømmerplads til hans byggeplads på jordlodden og gøde to tønder land for Søren Olsen.

For Jørgen Rasmussen skulle der anlægges en vej over Søren Olsens lodder til Fæstrædet.

For alle blev det besluttet, at de blivende bønder skulle gøde jorde for udflytterne, og at der til staten skulle søges om bygningshjælp og frihed for hoveri og rejser, samt til hver gård et skovlæs hælntre (?).

”Samtlige Bønder var til stede og deklarerede, at være fornøjet med Delingsplanen.”

Forud for og lige efter udskiftningen er der tegnet et fint stort kort over Hvidovre. Kortet hænger i kopi på Rytterskolen.

Tre år efter i 1782 blev dobbeltgården i Hvidovregade solgt som 2 byggepladser med toft til Lars Poulsen den ældre, som havde gård ved siden af. Det var almindeligt at de udflyttede bønder genbrugte byggematerialer fra deres nedlagte gården.

Søren Olsens kaldte sin udflyttede gård Stenshavegård, 40 tønder land.

1792 solgte han og hans hustru Karen Larsdatter gården til ungkarlen Anders Kielsen, bl.a. på betingelse af: ”*at han ægter min steddatter Chirsten Christensdatter, at sælgerne får deres underhold, så længe vi lever, at gælden overtages*”.

Jørgen Rasmussen kaldte sin gård Skelgård, 45 tønder land.

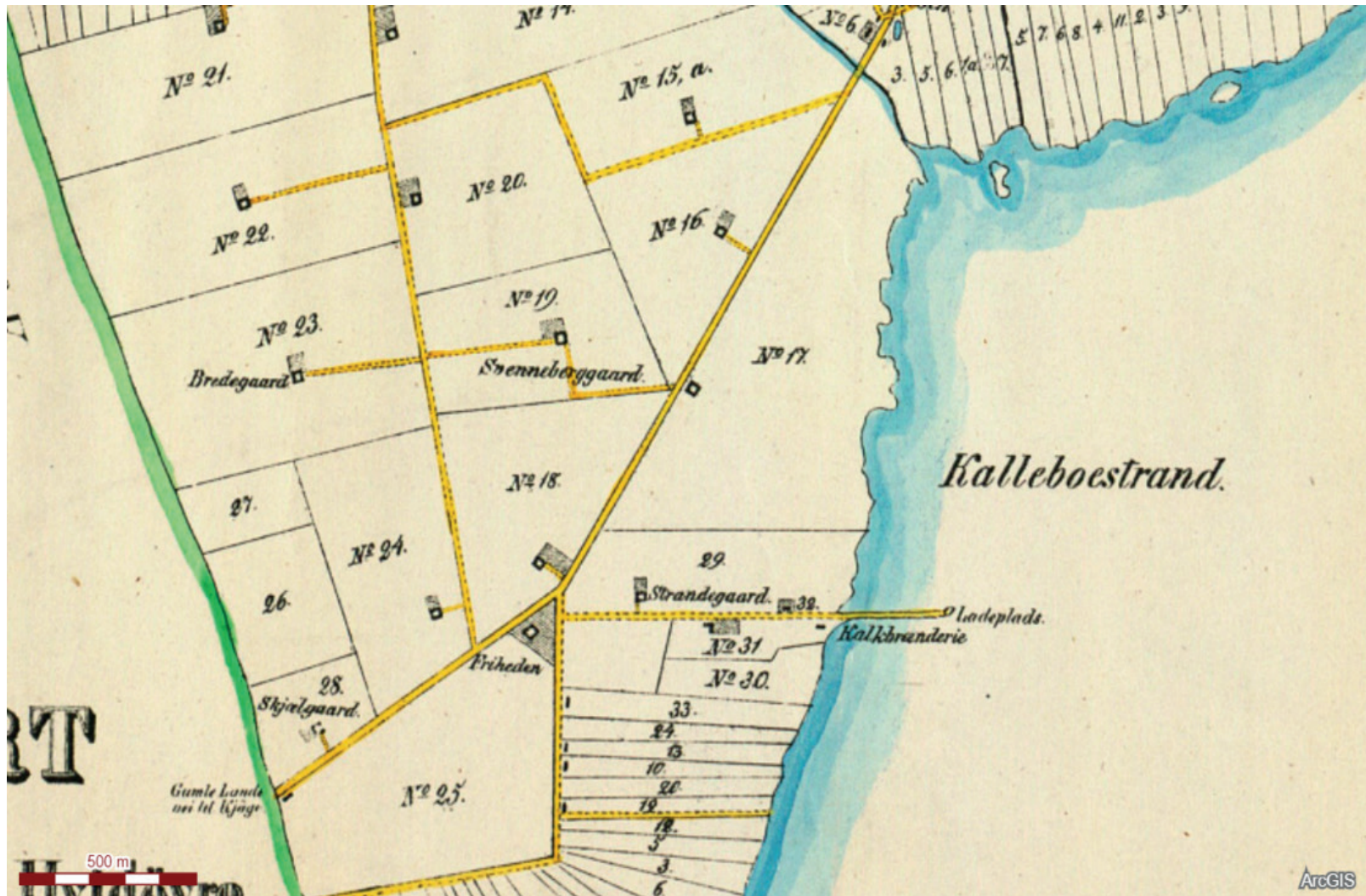
1800 ejede hans svigersøn Peder Larsen gården, og det gik ham ilde, for han pantsatte og frasolgte størstedelen af jorderne blandt andet til en Kgl. Privilegeret Hesteslagter, i skødet kaldet Krølhårsfabrikant.

Det er ikke til at vide årsagen til, at måtte afhænde gården. Måske var han blevet syg, eller uerfaren med landbrug. Bønderne fik samlet deres jorde, de kunne selv planlægge dyrkningen og fik mulighed for at øge udbyttet, men de blev alene og kunne ikke i samme grad udnytte de andre bønders viden og erfaringer.

Måske var der brug for større dygtighed, for at lykkes med sit landbrug.

Derfor blev det Kgl. Danske Landhuusholdnings Selskab oprettet i 1769.

De udgav skrifter til jordbrugerne med råd til dyrkning, indhegning, grøftgravning med meget mere. I 1792 udkom ”*Lommebog for Bønder hvori der findes påli-*

Kort fra 1850

Skelgården ejer Matrikel 26, 27, 28 samt englodderne 33 og 35.

Stenshavegård ejer Matrikel 24, hvoraf halvdelen opkøbes nogle år senere.

delig Vejledning til de almindeligste Grundregler for Agerdyrkning” af Pors Munk.
Bønderne og landbrugsreformerne 1750-1810,
Niels Clemmensen s. 139

1821 ejedes gården af Fru Justitsrådsinde G C. Lindqvists enke.

1826 blev gården opkøbt af erfarne bondefolk, Hans Knudsen 27 år fra Køge og hans hustru Ane Marie Larsdatter 26 år fra store Heddinge.

I deres tid fik de købt gårdens jorde tilbage og et stykke af Stenshavegårdens jorde samt et ekstra englod ved vandet.

1834 Ved folketælling boede på gården: Husfader og husmoder, deres to mindre børn og en 13-årig plejedatter af fattigvæsnet, samt tre tjenestefolk og en daglejer.

1844 blev deres søn Lars Frederik Hansen konfirmeret. I den forbindelse bliver det noteret kirkebogen, at kundskab og opførsel var meget god, og at han var vaccineret. - Fra 1810 skulle alle være vaccineret mod kopper for at blive konfirmeret.

(Kirkebøger, Lex.dk)

1850 Ved Folketælling boede på gården: Husfader Hans Knudsen og husmoder Ane Marie Larsdatter, fire børn. Inderste og aftægtsmand 86 år og hustru 74 år, formentlig husmorens forældre. Samt fire tjenestefolk, den ene fraværende ved armeen.

1859 døde Ane Marie Larsdatter 59 år gammel. I 1866 døde Hans Knudsen 67 år.

1860 – 1871

Næstældste søn Lars Frederik Hansen 29 år blev viet til Ane Pedersdatter 31 år. Året efter overtog de gården. De fik tre børn, Peder Emil Hansen, Niels Christian Hansen og Hanne Marie Kirstine Hansen, (bemærk at børnene nu bærer deres fars efternavn, deres mor beholder sit pigenavn). De havde boende 6 ugifte tjenestefolk boende. De købte ca. halvdelen af Stenshavegårdens jorde. Skelgården udgjorde nu 82 tønder land.

1874 var Lars Frederik Hansen som formand/repræsentant for Valby/Hvidovre sogneråd med i forhandlingerne angående bygning af et lighus (kapel) til Hvidovre Kirkes. Det ene møde ud af tre møder afholdes på Skelgården, de andre to i Valby. I 1875 blev det beslut-

tet at opføre Kapellet og der blev bevilliget økonomisk støtte fra amtet og lån fra Frue Kirke.

Forstadsmuseets arkiv nr. C567

Frem til Jesuskirken blev bygget i Valby, hørte Valby menighed til Hvidovre Kirke, hvor de også blev begravet, da de ikke selv havde kirke og ikke var velkomne i Vor Frue Kirke.

København før og nu Bind VI af Mogens Lebech, Alfred G Hassings Forlag 1950

Ved Folketælling 1901 boede de to sønner Peder Emil Hansen, Niels Christian Hansen (38 og 35 år) på gården, som ejedes af deres mor (73 år). I folketællingen var de registreret som bestyrer og forvalter på gården. Datteren var fraflyttet og blevet gift med en bagermester Wienholtz på Vesterbrogade 131-135. deres datter Oda Wienholtz overtog senere titlen som bagermester. Der var 4 ansatte.

I 1902 købte sønnerne Skelgården for 53.000 kr. Besætningen bestod da af 7 heste, 26 køer, 4 svin, 5 får. To år senere blev ejendommen vurderet til 63.000 kr. Årsagen til stigningen kan skyldes, at de havde fået bygget det nuværende store hvide stuehus, som stadig står. I stueetagen er indrettet to store lejligheder, en mindre på 1. sal. I kælderen køkken og værelser til pigerne.

I 1904 – 1909 lå sognerådskontoret på Skelgården, da Peter Emil var valgt til formand, mens Niels Christian var medlem til 1905. Sognerådet bestod af 7 medlemmer. De 4 var større jordejere, de 3 var mindre gårdejere eller jordløse. Nogle var noget utilfredse med, at de to brødre kunne sidde samtidig.

Peter Emil var desuden medlem af sognerådet fra 1917-18.

Forstads museet Hjemmeside

1916 Ved Folketælling boede på skelgården:

Gårdejer Peter Emil Hansen 53 år og hustru Ane Sophie Hansen 39 år. Forvalter Niels Christian Hansen 50 år og hustru Ingeborg Mary 45 år. De havde to børn. Der boede også en ung pige på 18 år og 2 landbrugsmedhjælpere på 52 og 50 år.

Vi kender ellers kun til familierne gennem annoncering i aviser fundet i

Mediestream.dk

For eksempel:

”Det bemærkes at enhver Skatteyder er berettiget til at blive bekendt med de i den egentlige Liste over Skat af Formue og Lejlighed for hans vedkommende indeholdte Oplysninger. Henvendelse

desangående må ske til Sognerådets kontor, Skelgaarden, Hvidovre Mark.” (1906)

I fire annoncer søges der efter flinke piger, som kan få job på gården. Én skal malke hver anden uge og hjælpe i husgerningen. En anden skal udføre forefaldende arbejde (ikke malke). En tredje pige skal udrette almindelig Husgerning og vaske Spande.

I 1915: ”En ung pæn Pige kan få en god Plads paa en Gaard i nærheden af København, når hun vil malke 2 Køer og ellers udrette Husgerning sammen med ung Pige.”

Åbenbart havde Skelgården siden 1902 indskrænket deres kvægbeholdning fra 26 til 2. Måske er de ligesom flere andre gårde i Hvidovre gået over til hovedsageligt gartneri.

1918 den 11. april kan man læse i Roskilde Dagblad, at Skelgården er solgt til Proprietær R. Grumstrup og B Jensen af Ballerup for 307.000 kr. af brødrene Hansen.

Brødrene fraflyttede herefter kommunen og Skelgården annonceres til udlejning

1919 Ved Folketælling var nedenstående Indflyttet i Skelgården:

Grosserer med antikviteter med frue og tjenestepige

Typograf og hustru, to unge børn.

Forpagter 21 år midlertidig ikke ansat.

Svejsjer og hustru, tre små børn, Fisker og hustru.

1921 står at læse i Nationaltidende:

Vor kære, ejegode Mand. Fader, Broder og Svoger fhv. Gårdejer af Skelgaard Hvidovre Niels Christian Hansen er afgået ved Døden.

Begravelse finder sted onsdag den 11. Maj Kl. 2 fra Hvidovre Kirke.

11. dec. 1923 kan man læse notits om ”Sognefoged Peder Emil Hansen, Taastrup fylder i dag 60 år. Sognefoged Hansen har tidligere ejet Skelgården i Hvidovre og var i sin tid Formand for Hvidovre Sogneraad. I 1918 solgte han Gaarden og flyttede til Taastrup, hvor han blev udnævnt til Sognefoged i 1920, Fødselsdagsbarnet er i dag blevet hædret på forskellig vis. Han er en velset og agtet Mand, som med interesse varetager sin Sognefogedbestilling.”

En sognefoged er udvalgt i landdistrikterne og har på dette tidspunkt funktioner som borgmestre i byerne.

(Jeg har ”klippet” notitsen ud af Me-

diastream, men glemte at notere avisens navn og kan ikke finde det igen).

For at forstå de kildeoplysninger som lå i arkivkasserne, har jeg været nødt til og af interesse at læse og kigge i en del bøger, som man kan se. Det har været sjov og nærværende historielæring, når man kan forestille, at det har foregået i ens egen by.

Har du lyst til at udforske den gård, som har ejet jorden, hvor du bor. Eller se om

der er gemt gamle referater fra Grundejerforeningens ungdom.

Så er du velkommen til at kontakte Bitten Larsen på Forstads museet, som måske kan finde en arkivkasse frem.

”København før og nu Bind VI” af Mogens Lebech, Alfred G Hassings Forlag 1950. En stor bog med tekst og fyldt med sidestillede billeder af Københavns

omegn fra gammel tid op til slutning af 1940erne

Bogen ’Det danske landbrugs historie 1536-1810’, (1989) redigeret af Claus Bjørn under medvirken af Troels Dahlerup, S.P. Jensen og Helmer Pedersen, kan hentes på nettet. Jeg har læst afsnittet om den ældre enevælde og synes det er spændende historieskrivning.

Skelgården 2024 - Foto: Jørgen Snedled

Nyt fra Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Vi er i den mørke tid på året, men det betyder ikke, at vi er gået i vinterhi på Forstadsmuseet. Godt nok er det småt med byvandring, og Befæstningsdagen den sidste søndag i september markerede slutningen på sommersæsonen, men aktivitet er der nok af både foran og bag linjerne.

Vi håber, at I har set vores nye udstillingsvogn ”**Historievognen**”, som i oktober stod ved Hvidovre Rytterskole med en udstilling om netop rytterskolerne. Hvis ikke I har nået det, er det en anledning til at besøge Brøndbyøster, for en del af udstillingen er ført videre, men nu med fokus på rytterskolen i Brøndbyøster. Historievognen kan der i øvrigt læses meget mere om i en artikel i dette nummer af bladet.

Når bladet her udkommer, har museet vist de nye film om sporten i Hvidovre to gange, men vi har allerede en ny fremvisning i støbeskeen. 1. søndag i advent er der åbent hus på Hvidovre Rådhus med efterfølgende juletræstænding, og vi viser filmene i et drop in-arrangement, så man skal ikke tilmelde sig, men kan komme og kigge og så begive

sig videre til de andre ting, som resten af vores kollegaer i Hvidovre Kommune har planlagt. I skrivende stund ser det ud til, at man kan finde os i Borgerservice på dagen, men det kan ændre sig, så mød op på rådhuset og spørg efter os, hvis vi alligevel står et andet sted.

Vinteren kommer også til at byde på et foredrag af Poul Sverrild, der som bekendt trak sig tilbage fra jobbet som museumschef for et par siden. Heldigvis har han ikke sluppet arbejdet med historien helt, og han har bidraget med et afsnit i bogen ”Den sorte omstilling”, der udkom i oktober måned. Bogen handler om, hvad fossil energi har betydet for indretningen af vores samfund, og Pouls kapitel om forstæderne og bilismen kan man vist ikke komme udenom i den sammenhæng. Vi har inviteret Poul til at komme og holde foredrag den 4. februar i Avedørelejrens auditorium, og hermed er der givet en idé til julegaven til manden, der har alt. Læs mere om ”Forstæder og bilisme – om det gode liv i det 20. århundrede og prisen for det” og bestil billetter på forstadsmuseet.dk.

Som afslutning på Nyt fra Forstadsmuseet, vil jeg bringe et billede, som vi har haft i samlingen længe, men som fik nyt liv under sommerens byvandring omkring Holmegården. Man tror næsten, at det er løgn, **men billedet forestiller Hvidovrevej i starten af 1900-tallet, hvor kun en smal, mudret jordvej førte mod nord**. Den kraftige skygge nederst på billedet er kastet af jernbanedæmningen, og huset til højre er ”Jelles Sted”. Jelle var i øvrigt et kvindeligt tyende, der efter at Holmegårdens jorder, blev skåret over af jernbanen, fik lov et købe et stykke jord på nordsiden af banen og her byggede sit eget hus. Selvom huset for længst er revet ned, lever hendes navn videre, og besøger du busholdepladsen ved stationen, står du lige der, hvor huset lå.

Se billedet på side 19

Hvidovrevej (fra starten af 1900-tallet) - Foto: Forstads museet

Toftegårdens Planteskole - Langåvej 70

Af Erling Bo Petersen

Hvidovre Lokallistoriske Selskab har henvendt sig til mig og spurgt, om jeg som søn af ejerne, Arne Bo Petersen og Elly Petersen af den planteskole, som har ligget på Langåvej ville fortælle historien om planteskolen.

Jeg havde i 2014-16 skrevet ”Min lille livshistorie”, som skulle give min søn, Kim Bo Petersen et indtryk af, hvad jeg har foretaget i mit liv. Så jeg sagde ja og har fundet det frem, der vedrører planteskolen.

Min familie

Min far var født i Baarse Vesterskov i 1910 på et parcelliststed som ældste af 5 søskende. Han tog til København, og fik dér anlægsgartneruddannelsen og har anlagt rigtig mange haver, hvilket fremgår af en lille lommebog, som jeg har arvet.

Han fik senere ansættelse i Københavns Kommune, og sluttede af med at være parkbetjent.

Min mor var født i Kallehave Stensby i 1915 og var udlært syerske.

Kim og Erling Bo Petersen fotograferet foran Hvidovre Rytterskole, 22.8.2024.
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen.

Mine forældre fejrede Krondiamantbryllup på Langåvej 53 i 2002. De flyttede til Hundige, hvor min mor døde 90 år gammel i 2006 og min far i 2008 - 97 år gammel.

Jeg er født i 1939. Mine forældre boede da i Sigurdsgade 14 på Nørrebro og sidst i krigen, Jagtvej 96. Jeg blev udlært møbelsnedker. Senere fik jeg job som beregner i firmaet Einar Kornerup. Det var jeg i 40 år, og jeg beregnede bl.a. tilbud til den fløj af Hvidovre Rådhus, der ligger ud mod Claus Petersens alle og som stod færdig i 1982.

Min hustru Vivi var i nogle år sekretær i firmaet Rådgivende Civilingeniør Otto Friis og Søn på Hvidovre Torv - gennem nogle år i hovedkassen om lørdagen i Textilmessen Hvidovrevej 129. Senere passede hun kontoret i Hvidovre Sejlklub, ”Suset” i 34 år.

Jeg og familien har siden 1966 boet på Tavlekærvej 49. Her bor jeg nu som enkemand sammen med min søn Kim, der har undervist i Computer og skak i Hvidovre Kommune.

Mine forældre køber grund på Fagerstedvej 12, Hvidovre i 1947

Det blev startskuddet til noget helt nyt, efter at de havde haft nyttehaver i Husum og Valby.

I Hvidovre på Fagerstedvej 12, hvor foreningen hed Hvidevang, var en ”halv” grund blevet ledig. Den lejede far og mor. Nu viste det sig, at fordi det var grunden ud til vejen, de havde fået, så havde de forsteret til den anden halvdel, der havde udgang til en sti. Da vedkommende ejer fandt ud af dette, overdrog han den anden ”halvdel” til far og mor. Jeg kørte i mange år, ind på Falkonér

- A: Fagerstedvej 12
- B: Hvidovre Boulevard 98
- C: Langåvej 70
- D: Langåvej 53

Luftfoto - Kilde: Hvidovre set fra oven

På luftfotoet (1966) herover ses stien (rød linie) der går fra Hvidovre Boulevard op til midt mellem Fagerstedvej og Hvidovre Boulevard. Det var denne sti, der var adgangs"vej" til de indeklemte halvegrunde. Avedøre Havnevej blev åbnet 20. juli 1972 - anlagt parallelt med Hvidovre Boulevard.

Far byggede her - på Fagerstedvej 12 - et lille sommerhus, hvor vi boede fra omkring 1.maj til 1.oktober. Vi havde petroleumslamper, og mor lavede varm mad på primus, indtil vi fik flaskegas

(Kosangas) installeret. Der var ikke meget plads, så når der skulle redes op om aftenen, og da jeg i 1947 fik en lillesøster, Lissie, så fik jeg en aftale med naboen i nr. 14, hr. og fru Egesø, om at jeg kom

Alle nr. 64, hvor kontingentet til foreningen blev betalt.

ind med min dyne og overnattede hos dem. De havde lejlighed på Sjælør Boulevard nr. 30 i Sydhavnen. På Fagerstedvej 12 dyrkede far mange slags grøntsager, jordbær, ærter, bønner, salat, gulerødder, solbær, hindbær, stikkelsbær, selleri, porrer, grønkål, rosenkål m.m.

Nu var det jo ikke sådan, at der var toilet i sådan et sommerhus, næ - der var et rigtigt "lokum". Lokumsspandens indhold gravede far ned i en rende, f.eks. langs med porrerækkerne, så det gav god næring til planterne, samtidig med, at han sang den tids schlager "Nu skinner solen igen på vor lille jord", skrevet af Harry Jensen (Bror Kalle).

Vi havde også kyllinger i et lille bur, som da de var slagtefærdige blev henkogt af mor, så vi havde lidt forråd til vinteren. Jeg såede nogle æblekerner, og den spire der voksede op, blev podet af far til et æble, "Dronning Louise". Det æbletræ har fulgt mig siden 1947, og står i dag på Tavlekærvej, efter også at have været en tur i Vallensbæk i 60'erne, da jeg havde et sommerhus dernede.

Fagerstedvej 12. Arne Bo Petersen kigger ind ad vinduet. Ca. 1952. Fotograf: Erling Bo Petersen.

Mine forældre køber grund på Hvidovre Boulevard 98, Hvidovre i 1950

Grunden på den anden side af stien, kunne i 1950 overtages af os. Den havde adressen Hvidovre Boulevard nr. 98 (i dag Hvidovreskellet 15). Underligt nok, var det lige numre, ligesom Fagerstedvej havde, men det må forklares med,

at numrene her startede ved Gl. Køge Landevej, hvor numrene på Fagerstedvej startede ved Menelaos Boulevard. (Lige numre starter altid i højre side). Stien, mente far, kunne bruges til noget. Han fik fat i et par lange damprør, som blev støbt solidt ned i jorden, og en træbjælke i top med 2 kroge, blev til en gyng. Den blev flittigt brugt af os børn og kammerater.

I nr. 96 boede Petersen der var Sporvognsmand. I nr. 100 boede Karl Larsen, han var maskinarbejder, og arbejdede på maskinfabrikken DIAF på Vibevej nr. 25 Kbh. NV. Han sørgede for, at far fik en masse kraftige trækasser, hvor der havde været maskindele i.

Disse kasser var forsvarligt sømmet sammen, og sømmene var vegnet (hvis et søm f.eks. er 10 cm langt, så er den sidste cm bukket i vinkel). Disse søm skulle jeg nu hive ud og rette ud bagefter. Sømmene og træet skulle far bruge til det, han gik og byggede på. Ved samme lejlighed blev der noget træ tilovers, som min bedste skolekammerat fra Nørrebro, Freddy Christiansen¹ og jeg byggede en ”flot” karet, på understellet af en gammel barnevogn.

Far startede nu så småt med planteskole her. Først mange lange rækker af jordbær. Dem plukkede vi, og jeg gik fra dør til dør i det nybyggede Bredalsparken på Hvidovrevej, og solgte dem i ½ kg. bakker. Det gik strygende, penge i kassen, og jeg fik gode lommepenge. Far anskaffede sig nu et rundt skilt, som jeg malede grønt, og med hvid skrift skrev bl.a. at **PLANTER HJEMTAGES PÅ BESTILLING**. Fidusen var den, at når der kom bestillinger, så købte far ca. dobbelt op. På den måde fik vi efterhånden, et ret godt udvalg i alle slags planter, stauder, stedsegrønne m.fl.

På den modsatte side af Hvidovre Boulevard, var der en meget dyb grøft (Skelgrøften), nok 2,5 - 3 meter. Den legede vi meget i, for der var både tudser og frøer. Jeg anlagde et terrarie i bunden af en tønde, og anbragte to store tudser i denne. Efter nogen tid havde de lagt en ordentlig klump af æg. Far blev sur; ud med det hele, og ”festen” var slut.

¹ Både Freddys forældre og Freddy købte senere grund på henholdsvis Bredholdtvej 23 og Ærtebjergvej 75.

Spæd start på drivhuset, der bestod af mistbænk vinduer, samt et lille skur, hvor der på taget blev anbragt et skilt, hvor der stod "PLANTER" udført af lister udskåret i træ og malet.

Bemærk midt i billedet står anhængerens, som Erling cyklede ud med gødning, tørvemuld og planter i.

Foto er taget 1957 af Erling Bo Petersen.

Mine forældre køber grund på Langåvej 53, Hvidovre i 1951

På den anden side af Brostykkevej, dér hvor Arnold Niensens Boulevard senere kom til at løbe ud, var der en lille rund betonbane, nok 50 cm. bred og en diameter på ca.60 meter. Her kørte entusiaster med små racerbiler, der blev styret fra midten med et reb. Senere fløj de med små flyvemaskiner samme sted. Kan ses, hvis man ser på luftfotos fra 1954.²

På den anden side af grøften, på vestsiden, lå en stubmark, hvor vi bl.a. satte drager op. Det var jorden til den gård, der hed Toftegården.

Første april 1950 var Grundejerforeningen Toftegården blevet stiftet. Far var på udkig efter en grund dér, og den 1. juni 1951 købte far og mor Langåvej 53, hjørnet af Brostykkevej og Toftemosevej. Der var grøfter på begge sider af Brostykkevej. Der stod en garagelignende bygning ovenpå en mark af gule agerkål.

Far begyndte så småt at indrette grunden. Først blev "garagen" placeret. Den blev "stuen" i et senere sommerhus.

Der var mange, der manglede planter i sådan en ny udstykning, så jeg begyndte at gå rundt med plantekasser i en legevogn og solgte porre, kål, stedmoderplanter (3½ øre), violer og stenplanter m.fl. Dette betød, at det med at sove længe i weekenden, det var slut for mig. Jeg har dårligt fået det indhentet endnu.

Far byggede videre på huset, nu en fløj, der blev til værelse med køjesenge til Lissie og mig, og et køkken til mor. I køkkenet skulle der være en lille "kold" viktualiekælder. Der blev gravet ud til den, og brædderne lå på kryds og tværs, for af det skulle være muligt at bevæge sig rundt. Vi boede fortsat på Fagerstedvej, men havde nu 3 grunde.

Vi høstede stadig grøntsager på Fagerstedvej 12, så når vi udenfor sæsonen ikke boede i sommerhuset, så var vi dér kun i weekenden. Det betød, at far fik en aftale med HB (Hovedstadens Brugsforening) som lå på hjørnet af Jagtvej og Arresøgade. Søndag aften fyldte vi bagagebærerne op med "grønt", som var

² Banen er beskrevet i medlemsblad 3-2020 i artiklen "Hvad er mon historien bag fotoet?" side 28.

Et kig fra grunden mod gården Krogholtbjerg, hvor jeg hentede gødningen, som jeg gravede ned i Planteskolegrunden. Foto er taget 1954-55 af Erling Bo Petersen.

afvejet og bundtet, og jeg afleverede det til HB mandag morgen, på vej til skole. Om fredagen, var far så nede og afregne for sagerne.

Mine forældre køber grund på Langåvej 70, Hvidovre i 1954

Overfor grunden på Langåvej 53, var der en hjørnegrund Langåvej nr. 70. Der var et lille sommerhus på, og familien der hed Møller Knudsen, satte grunden til salg. Det var noget der passede

far og mor. De slog til med det samme, men da det var Kolonihaveforbundet, der var involveret, så skulle formaliteterne være i orden. Man kunne nemlig ikke have to grunde i samme navn, men det blev klaret ved, at mors navn kom til at stå på denne grund. Den blev købt den 14.3. 1954, og sommerhuset på grunden blev solgt d.2.7., og kørt til Holte.

Nu havde vi lige pludselig 4 grunde! Fagerstedvej 12 blev først solgt, nemlig den 13.4. 1956.

Grunden i nr. 70, skulle bruges til planteskole, men først skulle jorden gøres klar. Det blev min opgave. Jorden på den modsatte side af Brostykkevej, hvor der gik køer og græssede, skulle udstykes. Gården Krogholtbjerg³, der lå oppe, hvor Bredholtvej ligger i dag, skulle rives ned, og møddingen fjernes. Jeg brugte hele efteråret 1954 på at tømme den, og på en tohjulet vogn spændt efter min cykel, kørte jeg frem og tilbage mange, mange gange. Ikke nok med at jeg tømte den, jeg gravede den også ned i den kommende planteskole. Jeg fik en brun skindhue og en af de store Tekno-brandbiler med projektør (har dem begge endnu) for det, foruden kost og logi selvfølgelig.

Fra planteskolen solgte vi store baller tørvesmuld/spagnum. De var ca. 100 x 50 x 50 cm. og blev holdt sammen med trælistor og ståltråd, og vejede ret meget. Disse bragte jeg ud til kunderne på vogn spændt efter min cykel. En var jeg helt ovre i Vejlands Allé på Amager med, dvs. over slusen i Sydhavnen. Det værste var, når bestillingen var til Grenhusene, dér skulle de nemlig igennem entreen, for at komme ud i atriumgården. Det havde ark. Svenn Eske Kristensen nok ikke tænkt på!! Ja, jeg kom som stor dreng, ud for nogle udfordringer.

³ Ejeren af gården, Krogholtbjerg hed Bekker, og var i øvrigt i familie med den Bekker, der havde kolonialforretningen på "det høje" på hjørnet af Hvidovrevej og Brostykkevej.

Efterfølgende blev alle planterne på Hvidovre Boulevard flyttet til den nye planteskole, og grunden på Hvidovre Boulevard blev solgt.

Far købte et billardbord, fjernede filten, og lukkede de 6 huller. Der blev sat en kant på, hele vejen rundt, og det blev malet hvidt. Så blev pladen sendt til en skiltemaler. Han skrev, med store

bogstaver ”TOFTEGÅRDENS PLANTESKOLE”, samt noget tekst og en pil som viste hen mod indgangen på hjørnet. Nede i venstre hjørne af grunden blev der nu gravet to kraftige stolper ned, og skiltet blev monteret på disse. Placeringen var rigtig god, idét alle der kom kørende ad Arnold Nielsens Boulevard (hvis sidste stykke fra Bibliotekvej blev færdiggjort sidst i 50’erne) mod Brostykkevej, ikke kunne undgå at se, at

her var der en planteskole! Senere købte far en reklameblok i Hvidovre Kino, der lå på Vigerslev Allé 384, hj. af Hvidovregade.

Prislister til planteskolen

På Københavns Hovedbanegård var der opstillet et par telefonbokse, og ved siden af disse, var der to bokse med stol, et bord og på det en skrivemaskine. Den kunne man leje for en timepris. Jeg, der aldrig havde været i nærheden af en sådan, blev sat på opgaven. Dengang brugte man ikke det med at tage kopier. Nej, man skrev på den originale side og med gennemslag til sort karbonpapir og meget tyndt pergamentpapir. Disse gennemslag, var parvis sat sammen, så man kunne skrive op til ca. 5 ”kopier” ad gangen, hvis man trykkede godt til. Det upraktiske ved dette var, at ved f.eks. slåfejl skulle der viskes ud på alle 5 ark, for derefter at kunne fortsætte skriveriet. Jeg ”øvede” mig flere dage i træk, og det var her jeg lærte to-finger systemet at kende. Den ene finger pegede, medens den anden trykkede tasten ned. Det var ikke spor sjovt, og så med alle de latinske navne på planterne. Ramte man to taster på en gang, så ”hang” tal/bogstav ”armene” sammen på vej op til papiret.

Reklameskiltet til ”Toftegårdens Planteskole” set fra Arnold Nielsens Boulevard.

Foto er taget ca. 1975 af Elly Petersen

Avedøre Havnevej er på vej

Nu var der efterhånden godt gang i planteskolen. Mor passede den om dagen, hvor far var på arbejde som parkbetjent fra ca. kl. 13 til kl. 21. Der blev bestilt planter hjem fra de store planteskoler, og sammen gjorde de regnskabet op hver aften.

Så kom der en væsentlig ændring, da det halve af grunden blev eksproprieret på grund af, at Hvidovre Boulevard blev

til Avedøre Havnevej. Mine forældre fik godt nok lov til at beholde jorden i flere år efter vedtagelsen. Det betød, at sortimentet blev skåret ned, og at far lavede nogle båse af sveller, som så blev fyldt op med blandet jord og tørvesmuld. Det gjorde, at mange planter kun blev sat løst ned og kunne let hives op igen. Det var især til glæde for min mor, som ved større planter på grund af følgerne efter leddegigt var nødt til at have kunderne til at hjælpe sig i nogle tilfælde. Så vidt jeg husker udgik hele afsnittet af stenplanter som fyldte temmelig meget.

Disse stensætninger der bl.a. blev bygget op om f.eks. fiskebassiner gik vel også en del af mode.

Travlhed med Kunder i butikken. Bemærk Bus 133 samt fabrikkerne i baggrunden.
Foto er taget ca. 1975 af Elly Petersen.

Elly 62 år og Arne 67 år starter ophørsudsalget i oktober 1977.
Foto er taget 1977 af Hvidovre Avis.

Fra barndomsliv til pensionist i Hvidovre

Af Niels Larsen

Det hele startede i 1952, hvor jeg kom til verden på Ellebjergvej i Valby. Mine forældre beskæftigede sig henholdsvis som sygeplejerske (på Krogstenhave) og brandmand. Min mor er fra en familie på 9 søskende, opfostret på et lille husmandssted i Julianehede nær Engesvang, og hvor min bedstefar var hedeopdyrker og senere tørvegraver. Min far kom fra Middelfart og var søn af en marsvinejæger i Lillebælt og en mor der havde en rulleforretning. En stor trækasse med kampesten der kørte frem og tilbage med ruller, hvorpå man lagde det tøj der skulle stryges.

Mine forældre havde udset sig en grund i Strandmarkskvarteret, og der foregik mange diskussioner med gårdejer Schrader, før handlen kom i hus. Der blev herefter bygget helårshus på, hvad vi kaldte lille Tavlekærvej, der var en blind vej og endte i en rundkørsel - i folkemunde kaldet "Larsens Plads". En af de andre beboere på vejen var Amdi Riis revy- og tekstforfatter med kendte sange som "kammerat med solen" og "I en lille have på Pile Alle".

Nabogrunden til huset på Tavlekærvej var "Engstrandslinien", der i starten var udlagt til marker, hvor der gik kvæg, men senere forberedt til motorvej. Dette var en fantastisk legeplads, da der ikke længere gik kreaturer, og vi drenge slog græs med le til fodboldbaner, gravede huler og nogle beboere benyttede endda marken til køkkenhave.

Der blev også badet flittigt i Kalveboderne, først fra vandet ud for Tavlekærvej, men da der kom et udløb her, badede vi fra den lange mole ud for Strandøre.

Vi stod også ofte på skøjter om vinteren i Kalveboderne og sandsugerne "Sanna" og "Grusa" blev ofte besøgt, når

de sad fast i isen ud for Mørtelhavnen/ Frøming's Havn"

En cykeltur til åen, hvor Havnevej nu ligger, foregik også tit og her var det stort hvis man kunne fange hundestejler.

I 1959 skete der mange ting på en gang i mit liv, jeg skulle starte som ulveunge/ spejder i et sommerhus på Hvidovre Strandvej, startede til blokfløjteundervisning hos fru Bargholz på Dryadevej samt startede i 1. klasse på Strandmarksskolen.

Spejder foregik først hos Steen og Ole i et gammelt sommerhus på Hvidovre Strandvej og cykelturen hjem var "No Go", da der ikke var lys på Hvidovre Strandvej og kun grus at cykle på. Senere flyttede spejderne til en kælder på Zeus Boulevard for siden at slutte hos fru Jensen på Menelaos Boulevard. Der blev tit cyklet ture i weekenderne og disse gik bl.a. til spejderhytten i Jonstrup Vang, samt Mosehuset i Høvelte.

Til blokfløjte gik jeg et år med afslutning i Odd Fellow Palæet, men en ny Mikaela Petri var jeg bestemt ikke.

Niels Larsen holder foredrag for en fyldt sal. - Foto: Jørgen Snedled

På Strandmarksskolen startede jeg i 1.klasse hos fru Jensen, og en af klassekammeraterne var Morten Klein, lillebror til den kendte Jesper.

Året efter kom jeg på Dansborgskolen, der var nybygget med en lille fløj og senere kom er yderligere en sektion til, så skolen kunne tage op til 10-klassestrin. 10 gode år, der blev afsluttet med en releksamen og med tak til en masse gode lærere, bl.a. Gudrun Vørmer, Zabel, Zilberbrandt og ikke mindst Jens Mølbak,

der var usandsynlig vellidt, og med sine sangtimer gav et input og inspiration til mine senere højskoleophold.

Under min skolegang skulle der tjenes til lomme penge, hvorfor jeg først tog job som reklameuddeler, og den første tur gik til Hvissinge ved Glostrup, hvor der skulle deles Dahlls Varehus reklamer ud. Disse var ekstremt tunge og store, hvorfor flere ture skulle til for at få omdelt distriktets antal.

Da et job hos fiskehandler Hansen i Bredalsparken bød sig, sprang jeg på, og her skulle jeg skure 20-30 stk. sækkelærred fri for fiskeslim og skæl, så de var klar til brug dagen efter. Hr. og fru Hansen var utroligt søde, men jobbet!!!

Så var der et velbetalt job som mælkeemand i Friheden, op kl. 4 om morgenen inden skole, brune, tunge flaskemælker uddeles i alle opgange i Friheden, og ofte 6 -10 flasker op til 3.die etage. Vognmanden tog selv stueetagen!! Det gav en rimelig hyre og en god kondition,

men knap så sjovt om aftenen, hvor man skulle lave lektier og tidligt i seng. Derefter et nyt job hos ismejeriet på Paris Boulevard, hvor den bedste “hyre” var wienerbrød fra dagen i forvejen, men også her skulle der deles mælk m.v. ud til beboere i grækerkvarteret.

Mit sidste bydrengjob var hos slagter Jeanty Johansen, Strandmarksvej, og det var et sted jeg både var glad for at være og jeg lærte en masse. Flere gange om ugen fik jeg udleveret 15-20 gamle høns, fra hvilke jeg skulle udtage blommer til at lave mayonnaise af samt udkære brysterne til hønsesalat. Skulle desuden lave flæskesvær. I forretningen arbejdede også Ole der var mestersvend, samt fru Madsen der snakkede med alle kunder, så det var en ren lyst. Da jeg skulle i lære som tømrer sluttede jobbet hos slagteren, og efterfølgeren var Bob Petersen, der senere overtog hele forretningen.

Hvidovre Roklub indbød alle Hvidovres skoler til at stille med 4 mand til kaproning skolerne imellem, og jeg meldte mig som deltager fra Dansborgskolen. Vi deltog flere år i træk og det blev også til 1.ste pladser.

Roning blev herefter en del af mit liv, både som kaproer og senere som lang-tursroer med en tur omkring Sjælland som længste mål. (ca. 600 km med hastighed ca. 8 km/t.).

Der blev ofte afholdt offentligt diskotek i rokubbens lokaler, ligesom bådehallen blev ryddet og større fester med kendte bands som optrædende. En årlig revy blev det også til, afholdt på Langhøjskolens teater.

Jeg ville efter skolen helst have haft noget med landbrug at gøre, men mine forældre mente at et håndværksjob nok var bedre, hvorfor Hvidovre blev cyklet tyndt og på Bjergagervej hos J.P. Isaksen og co. kom jeg i lære med 2 andre lærlinge. Efter teknisk skole blev jeg sendt ind i Jægersborggade for at rydde en ejendom, der havde været besat af slumstormere, og det var lidt afenprøvelse at skulle tømme flere rum, der var benyttet som latriner, og med puds fra lofter som sugemiddel og en hønsepind på tværs som sæde. Senere gik jobbet til spillehallen på Bakken - en frisk daglig cykeltur fra Hvidovre og retur i nogle måneder. Det hjalp dog, da et kørekort kom i hus.

Efter tømrertiden kom jeg til telegraf-tropperne i Høvelte og efter et år her tog jeg på højskole i Ollerup for at lære springgymnastik.

Efter opholdet på gymnastikhøjskolen vidste jeg ikke hvad tiden skulle bringe, og jeg søgte derfor ind som lærervikar i Hvidovre Skolevæsen. Her blev jeg ansat som sløjde og gymnastiklærer, på min gamle skole Dansborgskolen. På lærerværelset sad jeg ved siden af min gamle dansklærer Vørmer og regnelærer Zabel. Her var jeg 2 år og en fantastisk tid, hvor jeg oprettede gymnastikhold efter skoletid, der det blev utrolig populært at lave springgymnastik. Samtidig blev jeg sportsmedarbejder i Køgevejens Ungdomshus, og havde desuden sløjdrummet. Gik også selv til gymnastik i Rødovre Gymnastikforening hos Kurt og Else Trangbæk.

Efter 2 år på Dansborgskolen så jeg et opslag om ansøgning til politiet, og der startede jeg i maj 1976 og her arbejdede således de næste knap 40 år, hvorefter jeg kunne kalde mig pensionist.

Stenhuggeren på Femagervej

Af Jens Frederik Jørgensen

Da HLS havde den 3. butiksudstilling på Hovedbiblioteket i maj 2024, fik vi besøg af Ingelise Sørensen. Hun spurgte, om vi vidste, at der havde været en stenhugger på Femagervej 45. Nej, det havde vi ikke registreret.

Hun havde i mange år haft nogle papirer liggende i en plastikpose, hun havde fundet på Femagervej 45, da hendes søn Allan i 2004 købte huset af boet efter stenhugger Stanley Pedersen og hustru Nanna.

Ingelise Sørensen spurgte, om posens indhold kunne have lokalhistorisk interesse.

”Lad os se, hvad posen rummer.” Posen rummede mange stykker mørnet papir. Men der lå også en lærlingekontrakt, arkitekt Carl Radils tegninger fra 1950 til et hus på Femagervej 45.

Hvidovre avis' s journalist Carsten Werge havde besøgt husets interessante have og skrevet herom i Hvidovre Avis den 16. august 1978. Et udklip fra avisens omtale lå også i posen.

Så jo, der var bidrag til Hvidovres lokalhistorie.

Interview med Benny Carsten Stenak

Nogle uger senere havde Birgit U. Thomsen talt med Benny Carsten Stenak. Han kendte stenhuggeren og var kommet i huset. I et interview fortalte han herom.

Benny Stenak (BS) havde i mange år været tjener, men ville have mere tid sammen med sin hustru, Marian og deres søn Morten. Han havde derfor reflekteret på en annonce i Hvidovre avis, hvori Hvidovre kirkegård søgte en gartnermedhjælper. På kirkegården mødte han Stanley Pedersen, når denne kom og stillede gravsten op. BS skønner, at Stanley Pedersen leverede hver 6. gravsten til kirkegården. Stanley Pedersen talte ikke med mange, men BS fik knyttet en personlig kontakt til ham.

BS fortæller, at Stanley Pedersen arbejdede i Københavns Kommune, men i sin fritid var han altid i gang i sit lille værksted, der lå i en tilbygning i forlængelse af huset på Femagervej 45. I forhaven havde han opstillet gravsten.

Stanley Pedersen var meget dygtig til sit fag, og han ”slog” og solgte også mange fuglebade, hjerter og havelygter. Stenhugning var hele hans liv.

Stanley Pedersen fortalte, at han selv havde gravet grunden ud og sat fundamentet med granitsten i kanten. Om husets egetræsdør var der tillige en afrundet portal af granitsten. Han havde valgt ikke at bygge det hus, Carl Radil havde tegnet, men et meget mindre hus uden kælder og 1. sal.

BS havde hørt historier om hvor dygtig, Stanley Pedersen var. Han oplevede selv at se Stanley Pedersen gå rundt 4-6 gange om en sten og så sætte mejslen et bestemt sted, så han kunne flække stenen fuldstændig, og derved undgå at den store sten flækkede forkeret og blev til skærver. Han var en ekvilibrist med sin hammer og mejsel og kunne lige så hurtigt hugge bogstaver ind i en gravsten, som andre kunne sandblæse med moderne midler. De ”moderne” bronzebogstaver på gravsten var han ikke tilhænger af.

BS cyklede hver dag ad Femagervej på vej til og fra arbejdet på kirkegården. Og med jævne mellemrum spurgte Stanley Pedersen, om BS ville holde ind og

hjælpe ham, når han skulle flytte store sten. Stanley Pedersen fik i en meget sen alder en lille truck, hvor han kunne få sten op i huggehøjde.

Da Stanley Pedersen i 1988 var død, og enken, Nanna besøgte gravstedet på Hvidovre kirkegård, spurgte hun, om BS ville hjælpe hende med havearbejde og med at komme af med sten, værktøj og maskiner. Hun kunne ikke selv klare det. Derfor kom BS tit og ordnede det, hun ville have ordnet. Hun ville gerne over en kop kaffe tale med BS om løst og fast. Hun og Stanley havde ingen børn, ingen kontakt til familie og kun ganske få venner.

En dag, da BS kom til Femagervej 45, blev døren ikke åbnet. Han hentede den nøgle, han havde derhjemme. Han fandt Nanna siddende i sengen - død af hjertestop.

Et stykke tid efter bisættelsen fik BS at vide, at han skulle arve alt efter ægteparret. BS og hustruen ønskede ikke at flytte ind, da de havde en dejlig lejlighed i Immerkær. Hus og indbo blev solgt.

Som beskrevet i Hvidovre avis var der i haven en ønskebrønd, som Stanley

Pedersen selv havde skabt. Den findes stadig i haven. Det så BS og jeg, da vi besøgte huset og blev vist rundt af de nuværende ejere Nui og Cecilia, der fortalte, at de i forbindelse med købet havde lovet ikke at rive huset ned; en skæbne som ellers overgår mange lidt ældre små huse. Husets ydre er bevaret,

indvendig er huset nu indrettet, så det opfylder behovet hos en familie med 2 børn.

Et stort Filippa æbletræ vidner om, at grunden tidligere har været have til et sommerhus.

Historien fortalt i fotos

Femagervej 45, 1990. Huset har grønmalet skifereternit. Til venstre den ene af de to granitstøtter, der danner indkørsel. Til højre bag træet lå stenhuggerværkstedet i en lille tilbygning. Fotograf ukendt.

Stanley Pedersen i forhaven til Femagervej 45, maj 1983. Fotograf ukendt.
I forhaven var der et lager af sten. Den gule truck brugte Stanley Pedersen til at transportere sten og til at få sten op i "huggehøjde".

Foto af ønskebrønden Femagervej 45, skabt af stenhugger Stanley Pedersen. Den er udført i svensk granit og dekorationerne i bornholmsk granit. Rundt om brønden ses de 12 stjernetegn og fire fugleba-
de dekoreret med en frø, skildpadde, søstjerne og musling. Til venstre er der indsat et hoved, hvor vand kunne løbe ud. Da Stanley Pedersen levede, var der vand i brønden. Da Nanna Pedersen var blevet enke, blev der plantet blomster i brønden
Fotograf: Benny Carsten Stenak, maj 1994.

Hoved på ønskebrønd, Femagervej 45, udført af stenhugger Stanley Pedersen. Der løb oprindeligt vand ud af figurens mund. Juli 2024.
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen.

Havelampe ”hugget” af Stanley Pedersen, opstillet i haven Femagervej 45.
Maj 1994.
Fotograf: Benny Carsten Stenak.

Stanley Pedersen, 12.9.1987. Født 1914, død 1988.
Fotograf ukendt

Nanna Pedersen, 12.9.1987.
Født 1918, død 2004.
Fotograf ubekendt.

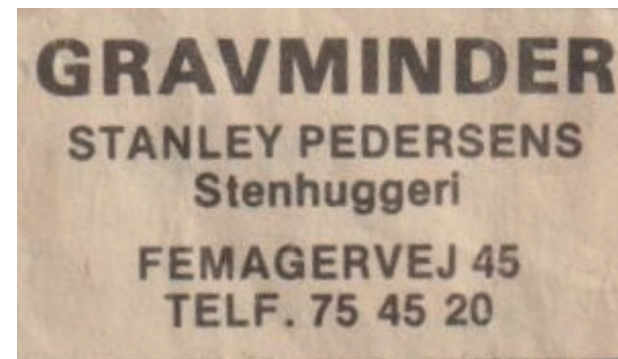

Benny Carsten Stenak foran kirkemuren
ved Hvidovre Kirke, 11.7.2024.

Fotograf:
Jens Frederik
Jørgensen.

Udklip fra Hvidovre Avis af den annonce, som Benny Carsten Stenak reflekterede på.
På bagsiden var der en annonce for Stenhugger Stanley Pedersen !!

Forstadsmuseet ruller historien ud

Af Bitten Larsen

Forstadsmuseets koncept Historien i Gaden, som efterhånden har en hel del år på bagen, bliver fortsat udviklet og afprøvet med nye formidlingsformer. Når konceptet er, at man som borger i Brøndby og Hvidovre skal kunne møde historien lige dér, hvor den er sket, stiller det krav til kreativiteten og nytænkningen, så formidlingen følger med tiden. Skal historien fortælles digitalt, skal udstillingen være midlertidig eller permanent, hvem er målgruppen, hvordan rammer vi et så bredt publikum som muligt, og hvordan undgår vi hærværk og tyveri? Det er blandt de mange spørgsmål, vi har, hver gang vi stiller en ny udstilling op i byens rum.

Sidste skud på stammen af Historien i Gaden er Forstadsmuseets nye udstillingsvogn, Historievognen. Med jævne mellemrum vil den rulle ud i byens rum, hvor den fortæller historien om lige præcis dét sted, den står. Her vil forbi-passerende kunne få historien om stedet døgnet rundt. Historien står fuldt synlig og lyser op i byrummet.

Forsøgsvis blev Historievognen rullet ud første gang i forbindelse med Sønderkærskolens 100-års jubilæum i maj må-

ned med en udstilling om skolen. Her i efteråret har den stået foran Hvidovre Rytterskole med en udstilling om rytterskolen, indrettet med en lille skolestue og med fortællingen om rytterskolerne i Danmark. I december er den at finde på græsplænen foran Politiskolen i Brøndbyøster Landsby med en udstilling om Brøndbyøster Rytterskole.

Al begyndelse kan være svær, og vi er løbende blevet klogere på, hvordan man laver udstillinger i en udstillingsvogn. For eksempel fandt vi hurtigt ud af, at det ikke nytter at have tekst og billeder på ydersiden af vognen, da disse ikke kan ses i mørke, idet vognen kun er lyst op indefra. Til gengæld fungerede den rigtig godt i skumringen og om aftenen, hvor den står lysende og indbydende for forbipasserende publikum. Vi justerer og ændrer derfor også på udstillingsvognen og dens udstillinger efterhånden, som vi lærer nyt.

Rytterskolerne i Hvidovre og Brøndbyøster

Rytterskolerne dukkede op i Danmark i 1720'erne. Det var den religiøse Kong Frederik d. 4., der i 1721 besluttede, at der skulle opføres skoler i de kongelige

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

**afholder ordinær
generalforsamling
torsdag
d. 20.3. 2025.**

**Evt. punkter til
dagsordenen
skal være formanden i
hænde senest
3. februar 2025.**

rytterdistrikter. Et rytterdistrikt var de områder i landet, som kongen ejede, og hvorfra han udskrev soldater til sit rytteri. På fem år blev der bygget intet mindre end 240 rytterskoler. To af disse rytterskoler kom til at ligge i Hvidovre og i Brøndbyøster. Når kongen drog i krig og udskrev soldater til sit rytteri, havde han brug for gudfrygtige, lovlydige og loyale undersåtter. Derfor var det vigtigt, at skolebørnene udover at lære at læse først og fremmest skulle indføres i den kristne tro og oplæres i at følge deres konge i tykt og tyndt.

Hvidovre og Brøndbyøster rytterskoler fik forskellige skæbner. Hvidovre Rytterskole ligger i dag, hvor den har ligget siden opførelsen i 1722, og den fungerede som skole indtil 1902, hvor Hvidovre fik en ny skole i Hvidovregade. Herefter var bygningen privat ejendom og havde blandt andet ægteparrene Pedersen-Dan og Budtz-Møller boende, før kommunen købte bygningen. I dag er Hvidovre Rytterskole fredet til trods for udbygninger og ombygninger igennem tiden og fungerer som foreningshus. I Brøndbyøster findes den originale rytterskole derimod ikke.

Den brændte i en stor landsbybrand i 1869, hvor en fattig dreng havde sat ild til den lokale smedje. I stedet blev der bygget en ny landsbyskole på Brøndbyøstervej 104. Den gamle inskriptionstavle fra Brøndbyøster Rytterskole overlevede branden og sidder nu i gavlen på huset, der i dag fungerer som præstebolig.

Rytterskolerne var kun første rigtige udstilling, og vi glæder os til at vise historien frem i fremtidige udstillinger i Historievognen – så hold øje med os, når vi ruller ud med vognen.

Til kalenderen:

Folkeskolelærer i Hvidovre
Mød Anne Studsgaards som fortæller
historier fra sin lærergerning på
Risbjergskolen gennem 40 år.
Samt historier fra hendes mors tid,
som lærer på Strandmarksskolen.

På Rytterskolen
Tirsdag d. 25. februar kl 14-16
OBS!! Tilmelding foregår fra februar

”De gjorde det”

I samarbejde med Hvidovre Kirke.

Mandag d 6. januar kl. 13.30- 15.30
Mødested: Magistergården
Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre

Lone A. Sperschneider
har skrevet bogen:

” De gjorde det ”

Lone A. Sperschneider fortæller historien om sine bedsteforældre der efter 1. verdenskrig, den Spanske syge samt bolignøden der huserede i København, indrettede sig på pløjemarken ved Allingevej i 1914-23, hendes familie var ikke alene, mange tog springet fra København, byggede små huse, hjalp hinanden, og overlevede de svære år i troen på en bedre fremtid.

Tilmelding ikke nødvendig.

Filmen om Hvidovre-butikker

Torsdag d. 23. januar **kl 14-16**
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

Filmen om Hvidovre-butikker viser nogle af de mange butikker som har ligget i Hvidovre. Over nogle år har 7 medlemmer af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab registreret over 4000 butikker I Hvidovre.

Filmen er produceret i et samarbejde mellem Hvidovre Lokalhistoriske Selskab og Forstadsmuseet, og muliggjort med økonomisk støtte fra Holberg-Fenger gruppen.

Undervejs bliver det muligt at snakke om filmen.

Filmen om Hvidovre-butikker

Torsdag d. 23. januar **kl 17-19**
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

Filmen om Hvidovre-butikker viser nogle af de mange butikker som har ligget i Hvidovre. Over nogle år har 7 medlemmer af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab registreret over 4000 butikker I Hvidovre.

Filmen er produceret i et samarbejde mellem Hvidovre Lokalhistoriske Selskab og Forstadsmuseet, og muliggjort med økonomisk støtte fra Holberg-Fenger gruppen.

Undervejs bliver det muligt at snakke om filmen.

Hvidovre Vindmøllelaug

Ved Erik Frølund Thomsen
Onsdag d. 12. februar kl 19-21
Mødested: Kometen
Hvidovrevej 280

Erik Frølund Thomsen har været for-
mand for Hvidovre Vindmøllelaug I/S
siden stiftelsen november 2007.

Erik fortæller historien om Vindmøller i
Hvidovre.

Erik Frølund Thomsen har haft tilknyt-
ning til Hvidovre siden barnsben, og
har været frivillig i foreningslivet i ca 64
år.

Han har sat sit aftryk mange steder:
F.eks. på Homegårdsskolen som
kontaktfarældre, HIF som træner og
ungdomsleder fra 69-79. Hvidovre
fjernvarmeselskab, lejerforeninger, Cir-
kuseet osv.

Fra han var 20 år, medlem af socialde-
mokratiet og har siddet i kommunalbe-
styrelsen i flere omgange.

Men kom og få hele historien.

**Alle er velkommen til
vores arrangementer.**

OBS!

* Tilmelding nødvendig:

-hvis ikke andet er oplyst -

hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til:

Anders Aalund
(Tlf.: 2420 2655)

eller

Karen Johansen
(Tlf.: 2992 0417).

* Servering:

Ikke-medlemmer: 50.- kr.
- hvis ikke andet er oplyst.

I Rytterskolen kan der
højest være 35 personer
- øvrige steder 100-150 personer

Bagsiden

Fra Forstadsmuseet

Adressefelt

Julemarked i Avedørelejren søndag d. 8. december

Stader med alt fra hækede nisser til lokal vin, artisteri, musik og masser af julestemning er blot nogle af ingredienserne, når der for 19. gang bliver afviklet julemarked i Avedørelejren.

Har du ikke allerede været til markedet, skylder du dig selv et visit, da du ikke andre steder finder et marked med underholdning for alle aldre, så stor variation i staderne og så megen hygge.

Markedet er som altid gratis og er placeret midt i Avedørelejrens skønne omgivelser.

Markedet åbner kl. 10 og slutter kl. 15. Det fulde program kan du se på www.cirkusmuseet.dk. Markedet er som de sidste 18 år arrangeret af Cirkusmuseet og Forstadsmuseet med støtte fra Hvidovre Kommune og i år også SparNord og Hyundai Hvidovre, som du også vil kunne finde på markedet.

Fra julemarkedet - Foto: Forstadsmuseet